

Eventyr For Alle

A detailed black and white illustration of a fox's head, positioned behind the title text. The fox is looking slightly to the right with a calm expression.

Store-Per og Vesle-Per

Asbjørnsen & Moe

Store-Per og Vesle-Per

Det var en gang to brødre, og begge hette de Per, den eldste kalte de Store-Per, og den yngste kalte de Vesle-Per. Da faren var død, tok Store-Per gården og fikk ei kjerring med mange penger. Men Vesle-Per var hjemme hos mora si, og han levde på pensjonen hennes til han ble myndig. Da han var det fikk han arven sin, og Store-Per sa at nå fikk han ikke være på gården lenger og ete opp pengene for mora si, det var bedre at han reiste ut i verden og tok seg til noe.

Ja, det syntes heller ikke Vesle-Per var så ille; han kjøpte seg en bra hest og et lass med smør og ost og fór til byen med, og for pengene han fikk, kjøpte han brennevin og drikkevarer, og ikke før hadde han kommet hjem, før det ble fest hos ham, og det på røde rippet, og han skjenka og trakterte både naboer og kjenninger, og de skjenka og trakterte ham igjen, og han levde i sus og dus så lenge pengene varte. Men da det var slutt på skillingene, og Vesle-Per satt igjen med tomme pungen, kom han hjem til den gamle mora si igjen, og da eide han ikke mer enn en kalv.

Da våren kom, slapp han ut kalven og lot den beite på enga til Store-Per. Da ble Store-Per sint og slo kalven i hjel. Vesle-Per, han flådde skinnen av den, hengte det inn på badstua så det ble skikkelig tørt, og rullet det i hop, stakk det i en sekk, og gikk på bygda med det og skulle selge det; men hvor han kom, så lo de av ham, og sa at de hadde ikke bruk for røkt kalveskinn.

Da han hadde gått et langt stykke, kom han til en gård igjen. Der gikk han inn og bad om hus for natta.

«Nei, jeg kan nok ikke låne deg hus», sa kjerringa, «for mannen min er på setra, og jeg er alene hjemme. Du får

prøve å få hus på nabogården; men får du ikke det så kan du komme igjen, for du kan ikke være husløs heller», sa hun.

Men da Per gikk forbi stuevinduet, så han at det var en prest inne i stua som kjerringa holdt seg med, og så satte hun frem øl og brennevin og ei stor gryte med rømmegraut. Da presten hadde satt seg for å spise og drikke, kom mannen i huset hjem igjen. Men da kjerringa fikk høre ham i svalen var hun ikke sen, hun tok grautgryta og satte under ovnshella, ølet og brennevinet i kjelleren, og presten låste hun ned i ei stor kiste som stod der.

Alt dette stod Vesle-Per utenfor og så på; men da mannen vel hadde kommet inn, så gikk Vesle-Per etter, og ba om han kunne få lånt hus. «Ja», sa mannen, «du skal få lånt hus», og så bad han Per sette seg bort til bordet og ete. Ja, Vesle-Per satte seg borttil og tok med seg kalveskinnet, og det la han ved føttene sine.

Da de hadde sittet en stund, gav Vesle-Per seg til å trække på skinnet.

«Hva sier du nå igjen? Kan du ikke tie!?» sa Vesle-Per.

«Hvem er det du snakker med?» spurte mannen.

«Å, det er ei spåkone jeg har i kalveskinnet», sa Per.

«Hva spør hun da?» sa mannen igjen.

«Hun sier at det er ikke fritt for rømmegraut under ovnshella», sa Vesle-Per.

«Hun spør nok feil. Her har det ikke vært rømmegraut i huset på år og dag», sa mannen.

Men Per ba ham se etter. Det gjorde han, og så fant han grautgryta. Den begynte de å godgjøre seg med, og aller best de satt, så tråkka Per på kalveskinnet.

«Hysj!» sa han, «kan du ikke holde kjeften?»

«Hva sier spåkona nå?» sa mannen.

«Det er ikke fritt for øl og brennevin under kjellertrappa,

sier hun», svarte Per.

«Har hun aldri spådd feil før, så gjør hun det nå», sa mannen. «Øl og brennevin? De tingene kan jeg knapt minnes vi har hatt i huset.»

«Se etter!» sa Per.

Det gjorde mannen. Jo ganske riktig, han fant drikkevarene, og så ble det vel glede på ham.

«Hva har du gitt for den spåkona? Den må jeg ha, hva du så vil ha for den», sa mannen.

«Jeg har fått den i farsarv, og ikke meget har jeg tatt den for», sa Per. «Riktignok har jeg ikke videre lyst til å skille meg

ved den, men det er det samme, lar du meg få den gamle kista som står i stua, skal du ha den.»

«Kistenøkkelen er blitt borte!» skreik kjerringa.

«Jeg tar den uten nøkkel jeg», sa Per; og så ble han og mannen snart forlikt om handelen. Per fikk et rep istedenfor nøkkelen, og mannen hjalp ham å få kista på ryggen, og så rusla han av gårde.

Da han hadde gått et stykke, kom han ut på ei bro. Under den gikk ei elv så stri at den fossa og skumma, og dure gjorde den så broa rista. «Det brennevinet, det brennevinet!» sa Per. «Jeg kan merke at jeg har smakt på det igjen. Hva skal jeg gå og drasse på denne kista etter? Hadde jeg ikke vært full og galen, så hadde jeg da ikke handla den til meg for spåkona. Men nå skal kista i elva, og det på flyvende timen!»

Han til å løse opp repet.

«Au, au! Gjør for Guds skyld og frels meg! Det er presten her i gjeldet du har i kista!» skreik han som var i den.

«Det må være fanden sjøl, som vil slå i meg han er blitt prest», sa Per. «Men enten han gjør seg til prest eller klokke, så skal han nå i elva.»

«Å nei, å nei! Det er sognepresten i gjeldet, som var på sjelesorg hos kjerringa. Mannen er vill og galen, og så måtte hun gjemme meg i kista. Jeg har et sølvur og et gullur på meg, dem skal du få og åtte hundre daler til; slipp meg bare ut!» ropte presten.

«Nei, nei, er det virkelig han far da!?» sa Per, han tok en stein og slo i stykker kistelokket. Så slapp presten ut, og han hjemover til prestegården både fort og lett, for klokkene og pengene hans skulle ikke tyngje ham lenger.

Vesle-Per gikk nå hjem og sa til Store-Per: «I dag gjelder vel kalveskinnene på torvet!»

«Hva fikk du for skinnfilla di da?» spurte Store-Per.

«Ikke bedre enn den var, jeg fikk åtte hundre daler for den, men for større og fetere kalver gjelder skinn det dobbelte», sa Vesle-Per og viste frem pengene.

«Det var godt du sa meg det», sa Store-Per. Han slo i hjel alle kalver og kyr han eide, og gav seg på byveien med skinn og huder.

Da han kom til torvs, og garverne spurte hva pris han holdt skinnende sine i, sa Store-Per: «Åtte hundre for de små, og etter det for de store.» Men alle folk bare lo og gjorde narr av ham, og sa at han hadde ikke trengt å ta slik på vei, han kunne nok slippe inn i galehuset for bedre kjøp. Og så skjønnte han hvordan det hadde gått til, og at Vesle-Per hadde lurt ham.

Da han kom hjem igjen, var han nå ikke blid, han sverga og banna på at han ville slå i hjel Vesle-Per om natta.

Dette stod han og hørte på. Og da han hadde lagt seg i senga med mora si, og det led litt utpå kvelden, bad han mora bytte plass med seg, for han frøs så, og ved veggen var det vel varmere, sa han. Ja, det gjorde hun. Om litt kom Store-Per med ei øks i hånda og lista seg bort til senga, og hugg hodet av mora i ett hugg.

Om morgenen gikk Vesle-Per inn i stua til Store-Per.

«Trøste og bære deg som har hugget i hjel mora vår!» sa han. «Lensmannen liker nok ikke at du utreder føderådet på den måten.»

Så ble Store-Per så redd at han bad Vesle-Per, at han for Guds skyld skulle tie med det han visste. Ville han det, skulle han få åtte hundre daler.

Ja, Vesle-Per strøk til seg pengene, satte hodet på mora igjen, fikk henne på en kjelke, og dro henne til torvs. Der satte han henne med en eplekurv på hver arm og et eple i

hver hånd.

Så kom det en skipper gående. Han trodde det var ei kurvkjerring, og spurte om hun hadde epler å selge, og hvor mange han fikk for skillingen.

Men gamlekjerringa svarte ikke.

Skipperen spurte én gang til.

Nei, hun svarte ikke.

«Hvor mange får jeg for skillingen?» skreik han tredje gangen.

Men kjerringa satt som om hun hverken hørte eller så.

Da ble skipperen så sint at han slo til henne under øret, så hodet trilla bortover torvet.

I det samme kom Vesle-Per springende: Han gråt og bar seg og trua skipperen med å gjøre ham rent ulykkelig fordi han hadde slått i hjel den gamle mora hans.

«Kjære vene, ti bare still med det du vet, skal du få åtte hundre daler», sa skipperen, og det ble de da forlikt om.

Da Vesle-Per kom hjem igjen, sa han til Store-Per: «I dag gjelder vel gamle kjerringer på torvet! Jeg fikk åtte hundre for mora vår», og så viste han frem pengene.

«Det var bra jeg fikk vite det», sa Store-Per. Han hadde ei gammel svigermor, henne tok han og slo i hjel og strøk av sted med, og skulle selge henne. Men da de hørte han gikk og solgte døde folk, ville de sette ham til lensmannen, og det var med nød og neppe han slapp fra det.

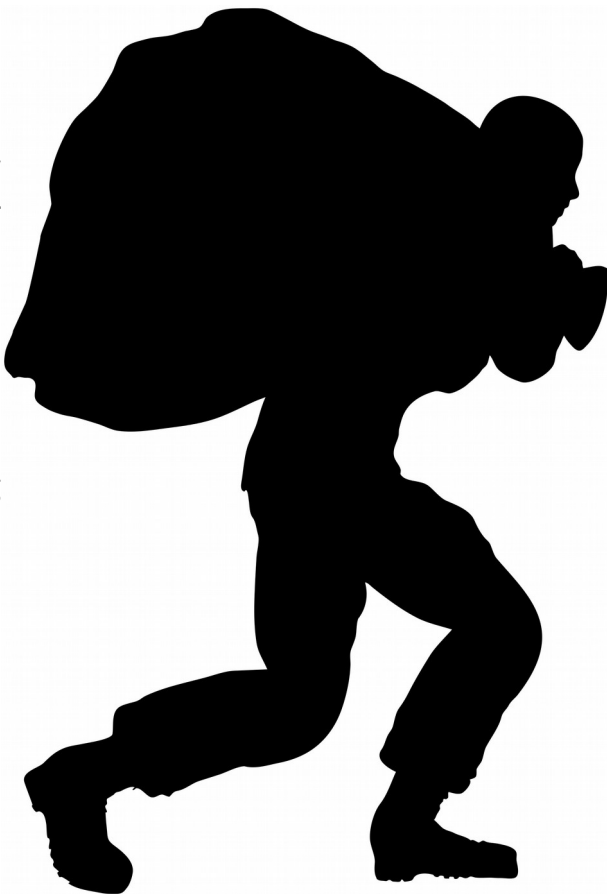
Da Store-Per kom igjen, var han så sint og galen på Vesle-Per at han trua med å drepe ham på flyvende timen, og det var ingen nåde å vente.

«Ja ja, vi skal alle den veien; og i dag og i morgen er det bare natta imellom», sa Vesle-Per. «Men skal jeg av gårde nå, så har jeg en ting å be deg om: Putt meg i den sekken som henger der, og bær meg på elva», sa han, og det sa

Store-Per ikke nei til.

Han stappa ham i sekken og dro av sted. Men ikke før var han kommet et lite stykke på veien, så kom han på at han hadde glemt noe, det måtte han tilbake etter, og imens satte han sekken ved veibredden. Så kom det en mann drivende med en stor gild saueflokk.

«Til himmelrik, til paradisi!

Til himmelrik, til paradisi!»

ropte Vesle-Per, som lå i sekken, og det fortsatte han å gnage og gnåle på.

«Kan ikke jeg få lov å være med?» sa han som kom med flokken.

«Jo, vil du løse opp sekkebåndet og krype nedi i mitt sted, så skal du få komme der», sa Vesle-Per. «Jeg kan gjerne vente til en annen gang jeg. Men da må du passe på å rope på det samme som jeg, ellers kommer du ikke til rette stedet.»

Mannen løste opp sekkebåndet og satte seg i rommet til

Vesle-Per. Så knytta Per igjen sekken, og mannen begynte å rope:

*«Til himmelrik, til paradis!
Til himmelrik, til paradis!»*

og den leksa drev han på med. Da Per vel hadde fått ham i sekken, var han ikke sen. Han skyndte seg av sted med flokken, og gjorde en dyktig sving på veien. Imens kom Store-Per igjen, tok sekken på nakken og bar den bortover til elva, og imens han gikk, satt sauebonden inni og ropte:

«Til himmelrik, til paradis!

«Ja, ja, prøv selv om du finner veien!» sa Store-Per, og kasta ham uti.

Da Store-Per hadde gjort det og gikk hjemover igjen, møtte han broren, som kom drivende med saueflokken foran seg. Store-Per ble rent opp i under, og spurte hvordan Vesle-Per hadde sluppet opp av elva, og hvor han hadde fått den gilde saueflokken fra.

«Det var virkelig en stor tjeneste av deg at du kasta meg uti», svarte Vesle-Per. «Jeg sank like til bunns som en stein, og der fikk jeg vel se saueflokker, kan du tro. Der nede går de i tusenvis, den ene flokken større enn den andre. Og her ser du: det er vel ullsauer!» sa Per.

«Det var bra du fortalte meg det», sa Store-Per.

Han strøk hjem til kjerringa si, tok henne med seg til elva, krøp i en sekk, og bad henne skynde seg og knytte for og kaste ham ut over broa. «Jeg skal etter en saueflokk», sa Store-Per. «Men skulle jeg bli for lenge, så du nok skjønner at jeg ikke får saueflokk med meg, får du springe etter og

hjelpe meg», sa han.

«Ja, bli bare ikke for lenge, for jeg venter så på sauene», sa kona.

Hun stod og venta en stund, men så tenkte hun ved seg selv at mannen ikke klarte å jage sammen saueflokken, og så hoppa hun etter.

Så var Vesle-Per kvitt dem alle ihop; han arva gård og grunn og hester og redskap, og selv hadde han penger til å kjøpe seg husdyr for.

Ordforklaringer

- **skilling:** gammel myntenhet, 1/120 daler, 1/24 mark, tilsvarer 2-3 kroner i dag
- **daler:** spesialdaler, gammel norsk sølvmynt, 5 mark, 120 skilling, tilsvarer rundt 230 kroner i dag
- **føderåd:** avtale om mat og husly for den gamle gårseieren fra de nye som har overtatt gården hans
- **kurvkjerring:** kvinne som selger varer fra ei kurv
- **gild:** flott, staselig

Eventyr ForAlle.no

Les og hør kjente og ukjent eventyr,
gratis på norsk!

eventyrforalle.no

PATREON | EventyrForAlle

Norsk folkeeventyr fra samlingene til Peter Christen Asbjørnsen (1812-1885),
Jørgen Moe (1813-1882) og Moltke Moe (1859-1913).
(Offentlig eiendom - public domain)

Kilde: [Norske huldreeventyr og norske folkeeventyr. Bind II, 1914 \(nb.no\)](http://norske.huldreeventyr.og.norske.folkeeventyr.Bind.II,1914.nb.no)
(Offentlig eiendom - public domain)

Teksten er redigert av Karl-Robert Rønning.

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DelPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Illustratør: Karl-Robert Rønning

Laget ved hjelp av bilder fra pixabay.com. (Offentlig eiendom - public domain)

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DelPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.